

GLIVIČNE OKUŽBE KOŽE IN NOHTOV

Ilijana Markoš-Krstulović

1. Kako pogoste so glivične okužbe kože in nohtov?

Kljub temu, da smo ljudje glivam zelo pogosto izpostavljeni, so posledične infekcije precej manj pogoste. Glivične okužbe kože pa so sicer zelo razširjene med ljudmi, pogostost se že več let povečuje, kar je posledica naraščajoče uporabe širokospektralnih antibiotikov. Pogostejše so med moškimi, starejšimi, imunsko oslabeledimi, sladkornimi bolniki, med bolniki z rakom, z motnjami prekrvavitve in perifernega živčevja. Po nekaterih podatkih za glivičnimi okužbami vsaj enkrat v življenju zbolijo najmanj 10 % ljudi. Onihomikoza kot najpogostejša bolezen nohtov povzroča 30-50 % vseh patoloških sprememb na nohtih in 30 % vseh glivičnih okužb kože.

2. Kaj povzroča nastanek glivičnih okužb kože in nohtov?

Okužbe povzročajo glive iz različnih skupin, najpogostejše iz skupine dermatofitov. Nekatere vrste dermatofitov živijo na živalih, tako da do okužbe pride po stiku z okuženo živaljo. Zaradi tega so te okužbe pogoste pri veterinarjih in kmetih ter tudi pri otrocih in odraslih v mestnih središčih kot posledica stika z okuženimi domačimi živalmi (najpogosteje z mačko, psom). Bolezen lahko prenašajo tudi na videz zdrave živali. Druge glive živijo v zemlji in se človek okuži pri delu z njo. Nekatere živijo na človeku in se prenašajo z neposrednim stikom ali posredno preko inficiranih kožnih lusk s souporabo okuženih predmetov (brisače) v športnih objektih, kopališčih, savnah in zdraviliščih. Med kvasovkami, patogenimi za človeka, je najpomembnejša skupina *Candida*, zlasti vrsta *Candida albicans*. Kvasovke so običajno prisotne na koži večine ljudi in se v ugodnih razmerah namnožijo ter povzročajo bolezen.

Saprofitije so okužbe rožene plasti kože. Najpogostejši povzročitelji so kvasovke, zlasti *Malasezija furfur*, redkeje nekatere plesni.

3. Kako se glivične okužbe kože in nohtov kažejo?

Simptomi in znaki so odvisni od povzročitelja, prizadetega dela telesa in gostiteljevega odgovora nanjo.

Za okužbo z dermatofiti so značilna okrogla, rahlo luščeča rdečkasta žarišča nepravilni oblik z bolj poudarjenim robom in svetlejším središčem. Večjih težav ne povzročajo, lahko le rahlo srbijo. Pogoste so v kopalni sezoni, pri moških v dimljah, pri debelejših v pregibih spodnjega dela trebuha, na zadnjici. Spremembe na teh delih so pogosto obojestranske. Na koži stopal (*tinea pedis*) opazimo spremembe, ki so le redko krožne, največkrat jih opazujemo kot luščenje, rosenje in maceracijo kože med prsti, ki se širijo kot žarišča pordele in luščeče kože proti podplatu in robu stopal ali kot mehurje, ki se predrejo. Obenem opazujemo tudi močno potenje stopal in seveda glivično okužbo nohtov. Prizadeta koža močno srbi. Glivična okužba nohtov (*onychomikosis*) se navadno začne na prostem delu nohta in se počasi širi na cel noht. Najpogosteje so prizadeti prsti

nog. Noht je razbarvan, belo, rumeno ali temno obarvan in zadebeljen. Če so spremembe močno izražene, lahko pride do popolnega uničenja nohta. Okužba lasišča (tinea capitis) je predvsem bolezen otrok in je pogosta pri dečkih. Prenaša se s stikom z bolniki, z okuženimi živalmi ali s predmeti (glavnik, pokrivalo). Pogoste so epidemije v šolah ali družinah. V lasišču se vidijo dobro omejena posamezna ali številna okrogla, nekoliko močnejše luščeča žarišča z odlomljenimi lasmi, pri vnetni obliki se razvijejo še gnojna žarišča.

Kvasovke na sluznicah ust, neba, jezika, dlesni povzročajo bele obloge. Po odstranitvi ostane živo rdeča sluznica, ki rahlo zakrvavi. Iste spremembe so tudi na spolovilih, ki jih pri ženskah spremlja še izcedek iz nožnice. Na koži povzročajo kvasovke zelo srbeča, ostro omejena žarišča nepravilne oblike, vlažne površine z močnejše izraženim robom in drobnimi erozijami. Ta žarišča so pogosta v pazduhah, preponah, pod dojkami, okrog zadnjika, v ustnih kotih, pod pleniciami. Pogoste so tudi okužbe obnohtja, zlasti pri ljudeh, ki veliko močijo roke. Obnohtje je živordeče, kot klobasa otečeno, boleče in na pritisk priteče gnoj. Ko se okužba razširi na noht, le-ta postane rumenkast, moten in zadebeljen.

Pri okužbah s saprofiti so vnetne spremembe na koži blage ali pa jih ni. Pojavljajo se predvsem pri mlajših ljudeh, ki se veliko potijo (športniki, vojaki). Okužba se prenaša tudi z oblačili, ki si jih izmenjujejo. Na neosončeni koži zgornjega dela prsnega koša, redkeje vratu in drugih pregibih vidimo ostro omejene, rdečkastorožnate lise, ki se nežno luščijo in so pogosto simetrično razporejene. Na osončeni koži dajejo vtis hipopigmentiranih lis.

4. Kako postavimo diagnozo?

Razen na osnovi osebne anamneze in podatkov o okužbah pri drugih (epidemiološka anamneza), o stiku z živalmi ter klinični sliki se v odstrganini z roba žarišča dokažejo deli glivic (mikološki pregled). Vzorce kože, nohta in las vzame dermatolog, iz nožnice pa ginekolog. Lahko se žarišča pregledajo pod ultravijolično svetlobo (Woodova svetilka), s katero opazujemo značilno fluoresciranje posameznega povzročitelja.

5. Kako poteka zdravljenje?

Zelo pomemben del zdravljenja glivičnih okužb kože so splošna navodila o negi, primernih oblačilih in obutvi. Za zdravljenje se predpisujejo mazila, geli ali raztopine, ki se nanašajo 1- do 2-krat dnevno ali več (odvisno od preparata) na prizadeto kožo, za težje in razširjene oblike tudi sistemska zdravila, ki jih bolnik zaužije. Vnetje nožnice se zdravi lokalno z vaginaletami. Za okužbe nohtov se uporabljajo zdravilni laki, zdravila, težje oblike rešuje tudi kirurg. Sistemska zdravila – antimikotiki se jemljejo bodisi vsak dan bodisi v ciklusih s premori. Zdravilo se nalaga v koži in nohtih ter ostane tam več mesecev, tako da se nohti zdravijo tudi v času, ko se zdravila ne jemljejo več. Zdravljenje traja 3-6 mesecev.

6. Kako bolezen poteka?

Potek bolezni je kroničen.

7. Kako poteka spremljanje bolnika z glivično okužbo kože in nohtov?

Zdravljenje v večini primerov uvaja in spremlja zdravnik družinske medicine, lahko pa tudi specialist za kožne bolezni. Spremljajo se stranski učinki zdravil in po približno enem mesecu tudi uspešnost terapije.

8. Kako si lahko pri glivičnih okužbah kože in nohtov pomagata sami?

Izjemnega pomena je upoštevanje splošnih navodil o negi, primernih oblačilih in obutvi. Tako so npr. pri glivičnih okužbah stopal priporočljive zgolj bombažne nogavice, ki jih je potrebno menjati vsak dan. Dobro je, da je obutev usnjena, dovolj široka in se po nošenju prezračí. V lekarnah se dobijo antimikotični praški, s katerimi se čevlji lahko razkužijo ter posebna sredstva za umivanje nog s kislim pH. Po umivanju nog je nujno noge dobro posušiti, zlasti med prsti. Za manikuro okuženih nohtov je dobro uporabljati pilice za enkratno uporabo.

9. Kako glivične okužbe kože in nohtov vplivajo na vaše življenje?

Okužba ni le kozmetični problem, temveč predstavlja stalen vir okužbe za druge ljudi in druge dele telesa. Lahko povzroči bakterijska vnetja nohta ali kože (šen, celulitis), kar je posebej nevarno za sladkorne bolnike. Pri njih se lahko razvije razjeda, gangrena, lahko pride do amputacije uda in celo smrti. Če se glivična okužba nohtov ne zdravi, lahko pride do uničenja nohtnega keratina. Pogosto jo spremljajo bolečine v predelu nohtov in težave pri hoji. Glivična okužba rok lahko povzroča težave pri opravljanju del, ki zahtevajo ročne spretnosti, strah pred prenosom okužbe na druge ljudi pa onemogoča dober socialni kontakt.

10. Ali in kako lahko nastanek glivičnih okužb kože in nohtov preprečite?

Okužbo lahko preprečite tako, da ne hodite bosí v kopališčih, savnah, tuš kabinah, skupnih garderobah, po vsakem prhanju ali kopanju temeljito obrišete noge, še posebej med prsti. Uporabljati je potrebno samo svojo brisačo. Priporočljiva sta uporaba in redna menjava nogavic iz bombaža, ker se lahko prekuhavajo. Tudi čevlji morajo biti iz zračnih in naravnih materialov (usnje), dovolj široki, udobni, po nošenju jih je dobro prezračiti in posušiti (npr. športne obutve ne smemo puščati v torbah). Pretesna obutev lahko povzroči poškodbe nohtov, ki so takrat še posebej dovzetni za okužbe. Ne nosite vsak dan istih čevljev in si jih ne izposojajte. Nogam je treba posvečati več pozornosti in redno preverjati, ali so se pojavile kakšne spremembe. Ne božajte neznanih živalí, četudi so na videz zdrave, pri delu v zemlji uporabljajte zaščitne rokavice, ne izposojajte si oblačil ...